

Co roku Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii publikuje najnowsze dane dotyczące problemu narkotyków i narkomanii. Tegoroczny raport ukazał się 7 czerwca.

PROBLEM NARKOTYKÓW I NARKOMANII W EUROPIE – NAJNOWSZY RAPORT EMCDDA

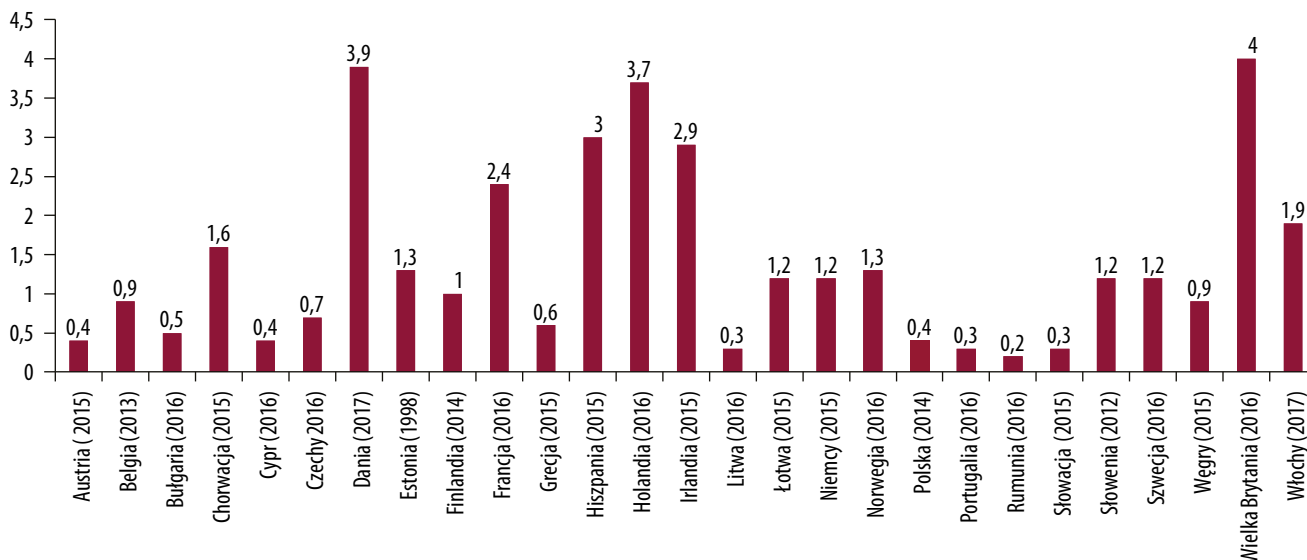
W Europejskim Raporcie Narkotykowym (ERN) stwierdzono, że ogólna dostępność narkotyków jest wysoka i w niektórych obszarach wydaje się wzrastać. Najnowsze dane pokazują, że w Europie (UE-28, Turcja i Norwegia) w 2016 roku zgłoszono ponad milion przypadków konfiskat niedozwolonych środków odurzających. Ponad 92 mln dorosłych w UE (15-64 lata) próbowało niedozwolonych środków odurzających w swoim życiu, a około 1,3 mln osób zostało poddanych leczeniu z powodu używania niedozwolonych środków odurzających w 2016 roku (UE-28).

Kokaina – najpopularniejsza substancja pobudzająca

Według informacji zawartych w ERN kokaina jest najczęściej stosowaną nielegalną substancją pobudzającą w Europie. W ciągu ostatniego roku przed badaniem po narkotyk ten sięgnęło około 2,3 mln młodych dorosłych (15-34 lata). W obliczu oznak rosnącej uprawy

koki i produkcji kokainy w Ameryce Łacińskiej dane z ERN potwierdzają, że europejski rynek kokainy rozwija się dynamicznie, a wskaźniki wskazują na zwiększoną dostępność tego narkotyku w wielu krajach. Chociaż cena kokainy pozostała stabilna, jej czystość na poziomie sprzedaży ulicznej osiągnęła w 2016 roku najwyższy poziom od dekady. Wzrosła również liczba konfiskat kokainy. W 2016 roku w UE zgłoszono około 98 tys. konfiskat tego narkotyku (90 tys. w 2015 roku) w łącznej ilości 70,9 ton. Ostatnie badanie dotyczące pozostałości narkotyków w miejskich ściekach komunalnych ujawniło, że w latach 2015–2017 nastąpił wzrost ilości pozostałości kokainy w ściekach 26 z 31 miast, których danymi dysponowano za ten okres. Najwyższe poziomy odnotowano w miastach w Belgii, Holandii, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii. Z kolei niskie poziomy pozostałości kokainy stwierdzono w miastach Europy Wschodniej, co potwierdzałoby informacje uzyskane z innych źródeł, że najbardziej popularnym stymulantem w tej części Europy

Wykres 1. Używanie kokainy w ciągu ostatniego roku przez osoby w wieku 15-34 lata (%).

Źródło: Biuletyn Statystyczny EMCDDA 2018.

są amfetaminy. Dane dotyczące używania kokainy wśród młodych dorosłych są przedstawione na wykresie 1.

W raporcie EMCDDA wskazano na wzrost liczby osób, które po raz pierwszy zostały przyjęte na leczenie w związku z uzależnieniem od kokainy. W 2016 roku ponad 30 tys. pacjentów zgłosiło się po raz pierwszy do placówek leczniczych w związku z problemami z tym narkotykiem i było to o ponad jedną piątą więcej osób niż w 2014 roku. Łącznie w 2016 roku 67 tys. pacjentów rozpoczęło specjalistyczne leczenie uzależnienia związanego z kokainą. Warto także dodać, że kokaina była drugim najczęściej zgłaszanym narkotykiem podczas nagłych interwencji w 19 szpitalach uczestniczących w projekcie Euro-DEN Plus w 2016 roku.

Według raportu EMCDDA zmieniają się metody przemytu i szlaki przetrzutowe kokainy. Półwysep Iberyjski – historycznie główne miejsce dostaw kokainy drogą morską do Europy – choć nadal ważny, wydaje się nieco tracić na znaczeniu, natomiast duże konfiskaty odnotowano obecnie w portach kontenerowych położonych bardziej na północy. W 2016 roku w Belgii skonfiskowano 30 ton kokainy (43% szacowanej całkowitej rocznej ilości skonfiskowanej kokainy w UE).

Dyrektor EMCDDA Alexis Goosdeel stwierdza: „Ustalenia zawarte w naszym raporcie wskazują, że Europa doświadcza obecnie konsekwencji zwiększonej produkcji kokainy w Ameryce Łacińskiej. Wcześniejsze ostrzeżenia pochodzące z analizy ścieków, mówiące o rosnącej dostępności kokainy, są poparte także innymi danymi, które sugerują zarówno rosnącą podaż tego narkotyku, jak i poprawę jego czystości, a także wzrost liczby konfiskat i ilości skonfiskowanej kokainy. Niepokój powinny wzbudzać konsekwencje zdrowotne używania kokainy, w tym zwiększająca się liczba osób rozpoczynających po raz pierwszy leczenie uzależnienia z powodu zażywania kokainy. Wobec takich informacji rośnie znaczenie skutecznych form interwencji profilaktycznych, leczniczych i ograniczających szkody, jakich doświadczają osoby używające kokainy”.

Według informacji zawartych w raporcie EMCDDA kokaina jest najczęściej stosowaną nielegalną substancją pobudzającą w Europie. W ciągu ostatniego roku przed badaniem po narkotyk ten sięgnęło około 2,3 mln młodych dorosłych (15-34 lata). W 2016 roku w UE zgłoszono około 98 tys. konfiskat tego narkotyku (90 tys. w 2015 roku) w łącznej ilości 70,9 ton. W tym samym roku ponad 30 tys. pacjentów zgłosiło się po raz pierwszy do placówek leczniczych w związku z problemami z kokainą i było to o ponad jedną piątą więcej osób niż w 2014 roku.

Zmiany w produkcji narkotyków w Europie

Europa jest ważnym rynkiem dla narkotyków, które są przemycane z wielu regionów świata, w tym z Ameryki Łacińskiej, Azji Zachodniej i Afryki Północnej. Jednak w aktualnym raporcie podkreślono także rolę Europy jako regionu wytwarzania narkotyków, zauważając, że: „W tym roku w odniesieniu do wielu substancji widzimy niepokojące oznaki zwiększonego poziomu produkcji narkotyków, która ma obecnie miejsce w Europie”.

Produkcja wielu narkotyków odbywa się bliżej rynków konsumenckich. Powodami takiego stanu są m.in.: wygoda, zmniejszenie ryzyka wykrycia substancji na przejściach granicznych i, w zależności od narkotyku, dostępność i koszt podstawowych substancji chemicznych potrzebnych do produkcji. W raporcie odnotowano kilka przykładów zwiększonej produkcji narkotyków w Europie i innowacji w metodach produkcji. Dowodem na to są: istnienie nielegalnych laboratoriów przetwarzających kokainę, wzrost liczby zlikwidowanych laboratoriów MDMA („ecstasy”), zwiększenie skali i większe zaangażowanie zorganizowanej przestępczości w produkcję met-amfetaminy, fakt, że końcowe fazy

produkcji amfetaminy odbywają się w kraju używania narkotyku oraz wykrycie małej liczby laboratoriów produkujących heroinę. Niektóre syntetyczne narkotyki produkowane w UE są przeznaczone na rynki zewnętrzne, takie jak obie Ameryki, Australia, Środkowy i Daleki Wschód oraz Turcja.

Wydaje się, że zwiększona produkcja marihuany o dużej sile działania w Europie wpłynęła na działalność producentów konopi indyjskich spoza UE, co potwierdza przemyt z Maroka do Europy haszyszu o zwiększonej sile działania. Są również oznaki, że nowe substancje psychoaktywne, powszechnie produkowane w Chinach i wysyłane do Europy w celu pakowania, czasami są produkowane również na terenie Europy. Od kilku lat

także w Polsce wykrywane są miejsca produkcji nowych substancji psychoaktywnych.

Konopie indyjskie: dostępność i używanie pozostają na wysokim poziomie

Konopie indyjskie (marihuana i haszysz) pozostają najczęściej stosowanym nielegalnym narkotykiem w Europie, a ich znaczenie widoczne jest w danych dotyczących rozpowszechnienia używania, przestępstw związanych z narkotykami, konfiskat i pojawiającego się zapotrzebowania na leczenie. Około 17,2 mln młodych Europejczyków (15-34 lata) sięgnęło po marihuanę w ciągu ostatniego roku przed badaniem (UE-28), a około 1% dorosłych Europejczyków (15-64 lata) używa tego narkotyku codziennie lub prawie codziennie (UE-28).

Według raportu EMCDDA konopie indyjskie związane były z ponad trzema czwartymi (77%) z 800 tys. przypadków przestępstw dotyczących używania lub posiadania narkotyków zgłoszonych w UE w 2016 roku, w przypadku których znany był główny narkotyk. Jest to również najczęściej konfiskowany narkotyk: w 2016 roku dokonano 763 tys. konfiskat produktów otrzymanych z konopi indyjskich. Osoby używające konopi indyjskich stanowią obecnie najwyższy odsetek (45%) nowych pacjentów ośrodków leczenia uzależnień od narkotyków w Europie (UE-28, Turcja i Norwegia). Liczba osób rozpoczynających leczenie po raz pierwszy z powodu uzależnienia od konopi indyjskich wzrosła z 43 tys. w 2006 roku do 75 tys. w 2016 roku w 25 krajach, które dysponowały danymi z obu lat.

Ostatnie zmiany w systemach prawnych dotyczące konopi indyjskich w niektórych regionach obu Ameryk – w tym legalizacja w niektórych jurysdykcjach – doprowadziły do szybkiego pojawienia się w tych miejscach komercyjnego, rekreacyjnego rynku konopi indyjskich. Powoduje to innowacje w sposobach dostarczania i tworzenia produktów z konopi (np. e-płyny, produkty jadalne i szczepy konopi indyjskich o wysokiej sile działania). Według raportu EMCDDA nie jest jasne, jakie będą implikacje dla Europy, jeśli duży, legalny rynek tego narkotyku rozwinie się w niektórych częściach obu Ameryk, ale nie można wykluczyć wpływu takiej sytuacji na sposoby dostaw lub wzorce używania w Europie. EMCDDA monitoruje międzynarodowy rozwój uregu-

lowań dotyczących pochodnych konopi indyjskich, aby ułatwić bardziej świadome zrozumienie zachodzących zmian i pomóc w określeniu ich wpływu na sytuację w Europie. Wśród kwestii politycznych, na które zwrócono większą uwagę w kontekście zmieniających się perspektyw międzynarodowych w zakresie regulacji dotyczących konopi indyjskich, znajduje się prowadzenie pojazdów przez kierowców po użyciu konopi indyjskich. Jest to główny punkt ostatniego raportu EMCDDA, w którym znajdują się komentarze międzynarodowych ekspertów na ten temat.

NSP bardziej szkodliwe

Nowe substancje psychoaktywne (NSP) nadal są dużym wyzwaniem dla polityki i zdrowia publicznego w Europie. Nowe substancje psychoaktywne, które nie podlegają międzynarodowym kontrolom, obejmują szereg substancji, w tym syntetyczne kannabinoidy, opioidy, katynony i benzodiazepiny. W 2017 roku za pośrednictwem unijnego Systemu Wczesnego Ostrzegania (EWS) odnotowano po raz pierwszy 51 NSP – czyli średnio jedną substancję na tydzień. Chociaż roczna całkowita liczba nowych substancji pojawiających się na rynku spadła w porównaniu z danymi uzyskanymi w szczytowych latach – 98 w 2015 roku, 101 w 2014 roku – to jednak ogólna liczba dostępnych NSP nadal pozostaje wysoka. Do końca 2017 roku EMCDDA monitorowała ponad 670 NSP (w porównaniu z około 350 w 2013 roku). Szkody zdrowotne związane z nowymi kannabinoidami syntetycznymi i nowymi opioidami syntetycznymi – w tym ostre zatrucia i zgony – skłoniły EMCDDA do przeprowadzenia dziewięciu ocen ryzyka w 2017 roku.

Więzienia: nacisk na opiekę zdrowotną oraz nowe narkotyki

Więzienia stanowią ważne miejsce zaspokajania potrzeb zdrowotnych osób używających narkotyków. Może to także przynieść korzyści szerszej społeczności (np. zapobieganie przedawkowaniu po zwolnieniu z więzienia, zmniejszenie ryzyka przenoszenia chorób zakaźnych związanych z narkotykami, takich jak HIV i HCV). W aktualnym raporcie podkreślono możliwości interwencji w tym otoczeniu i zwrócono uwagę na krajową zmienność w świadczeniu usług.

W nowym badaniu, przeprowadzonym w wielu krajach, opublikowanym wraz z raportem EMCDDA Agencja bada narastające problemy zdrowotne i te w zakresie bezpieczeństwa związane ze stosowaniem nowych substancji psychoaktywnych w więzieniu. „Używanie NSP i związane z tym szkody są obecnie nowym, ważnym wyzwaniem dla systemu więziennictwa w Europie” – czytamy w badaniu. Spośród czterech najważniejszych rodzajów NSP występujących w więzieniach najczęściej zgłaszane są syntetyczne kannabinoidy. Rozpowszechnienie tych substancji w więzieniach wynika z łatwości, z jaką można je przemycać (np. upłynnione i rozpylone na papierze lub w tkaninach) i trudności w wykrywaniu ich w testach na obecność narkotyków.

Sprzedż internetowa i pojawienie się nowych benzodiazepin

Gdy spojrzymy na rynek narkotykowy, to pod względem wielkości nadal dominują tradycyjne rynki narkotykowe. Ale coraz większego znaczenia nabierają rynki internetowe, które stanowią nowe wyzwanie dla instytucji kontroli narkotyków. W ostatnim badaniu EMCDDA–Europol zidentyfikowano ponad 100 globalnych rynków w darknetcie, w których około dwie trzecie zakupów dotyczyło narkotyków. Wydaje się, że sieć i serwisy społecznościowe również zyskują na znaczeniu, zwłaszcza jeśli chodzi o zaopatrzenie w NSP i dostęp do niewłaściwie stosowanych leków.

W raporcie EMCDDA mówi się o obawach związanych z pojawianiem się na ulicach i w internecie nowych benzodiazepin, które nie są zatwierdzone jako leki w UE. EMCDDA monitoruje obecnie 23 nowe benzodiazepiny (trzy wykryto w Europie po raz pierwszy w 2017 roku). Niektóre są sprzedawane pod nazwami własnymi (np. diklazepam, etizolam, flubromazolam, flunitrazolam, fonazepam). W innych przypadkach producenci wykorzystują te substancje do wytwarzania fałszywych wersji powszechnie przepisywanych leków benzodiazepinowych (np. diazepam, alprazolam), które potem są sprzedawane na nielegalnym rynku. W 2016 roku skonfiskowano ponad pół miliona tabletek zawierających nowe benzodiazepiny lub podobne substancje, co stanowi wzrost o dwie trzecie w stosunku do danych z 2015 roku.

W analizie opublikowanej wraz z raportem EMCDDA zwraca uwagę na nadużywanie benzodiazepin przez osoby używające opioidów i należące przez to do grupy

wysokiego ryzyka użytkowników narkotyków w Europie. Chociaż przepisywanie tych leków osobom używającym narkotyków odbywa się z myślą o uzasadnionych celach terapeutycznych, to leki te mogą być wykorzystane niezgodnie z ich przeznaczeniem, przyczyniając się do zwiększonej chorobowości i umieralności w tej grupie pacjentów. Około 40% osób rozpoczynających leczenie z powodu używania opioidów jako głównego narkotyku, zgłosiło benzodiazepiny jako substancję, z którą też mają problem.

Rosnąca liczba zgonów – przedawkowania

W raporcie EMCDDA podkreślono obawy, jakie budzi wzrastająca liczba zgonów wskutek przedawkowania narkotyków w Europie; tendencję wzrostową obserwuje się od czterech lat. Szacuje się, że w 2016 roku w Europie doszło do ponad 9 tys. zgonów spowodowanych przedawkowaniem. Były one związane głównie z heroiną i innymi opioidami – choć często w połączeniu z innymi substancjami, w szczególności alkoholem i benzodiazepinami (UE-28, Turcja, Norwegia).

W odpowiedzi na wyzwanie postawione przez stare i nowe opioidy w raporcie EMCDDA ponownie zwrócono uwagę na rolę naloksonu, leku opioidowego, w strategiach reagowania na przedawkowanie. W raporcie podkreślono pilną potrzebę dokonania przeglądu obecnych polityk dotyczących naloksonu, jak również zwiększenia liczby szkoleń i podnoszenia świadomości zarówno użytkowników narkotyków, jak i specjalistów, którzy mogą zetknąć się z tymi narkotykami.

Laura d'Arrigo, przewodnicząca zarządu EMCDDA, tak podsumowuje informacje zawarte w raporcie: „Zagrożenia ze strony narkotyków dla zdrowia i bezpieczeństwa publicznego w Europie nadal wymagają jednolitej reakcji i postawy państw tego regionu. Plan działania UE w zakresie narkotyków, przyjęty w 2017 roku, stanowi ramy dla europejskiej współpracy. W miarę jak zmieniają się problemy związane z narkotykami i pojawiają się nowe tendencje, ważne jest, aby nasz system monitorowania nadążał za tym tempem. Europejski raport narkotykowy wraz z 30 raportami krajowymi dostarczają najnowszych analiz, żeby pomóc decydentom uzyskać realny obraz tego zjawiska i dostosować do niego działania polityczne, aby zapobiegać i stawić czoła wyzwaniom”.

Redakcja